

Arbre vela. Edat aproximada de 18 a 45 anys. Felipe González.

Alzina. Quercus Ilex. 38 anys. Felipe González.

Ginebre de la Xina. Juniperus Chinensis. 25 anys. Joan Carles I.

UNS ARBRES SERVITS EN SAFATA

Art en miniatura

Els bonsais són originaris de la Xina, però van ser els japonesos els que van perfeccionar la tècnica dels arbres en miniatura. A Europa es van donar a conèixer en l'Exposició Universal de París el 1978 i es van introduir formalment a partir de la segona guerra mundial.

Jaume Muñoz

Tenir un bonsai a casa i declarar-te un dels seguidors i entenedors d'aquest art, és una de les coses que més de moda s'han posat en els últims anys. L'origen d'aquests *arbres en safata* —*bon* significa safata i *sai*, arbre o planta—, és xinès però els que més en van perfeccionar les tècniques van ser els japonesos. A Europa es van posar de moda sobretot entre l'aristocràcia anglesa a partir de la segona guerra mundial. La primera vegada que els europeus van poder apreciar els bonsais va ser en l'exposició de París, de 1878 i la de Londres de 1909.

Els especialistes en aquest camp els defineixen com «una escultura sobre un ser viu», amb la diferència que un artista de bonsais no acaba mai la seua obra. Aquests arbres necessiten contínuament una atenció especial per a no perdre el seu disseny.

Hi ha moltes maneres d'aconseguir un bonsai, la més normal és anar al camp i buscar un arbre que s'haja des-

envolupat poc per haver crescut enmig d'unes roques o en un terreny molt dur. La millor època és generalment la tardor i la primera operació és, una vegada elegit l'arbre, cavar un clot, treure'n l'arbre i embolicar-lo amb molsa per a poder-lo traslladar a casa. Després el tornarem a plantar en un test adequat a la seua mesura i el ficarem en un racó on no li done massa l'aire i el sol. Quan passe el primer mes, anirem acostant-lo a poc a poc al sol sense oblidar regar-lo tots els dies. Durant tres hiverns consecutius haurem de reduir en una tercera part el cep i trasplantar l'arbre a uns altres testos cada vegada més reduïts.

La tècnica del murgó aeri amb molsa, és una forma diferent d'aconseguir un bonsai amb un espai de temps relativament curt. De tota manera, els artistes del bonsai han de tenir entre d'altres qualitats un alt grau de paciència, ja que perquè un arbret es pugui considerar un bonsai haurà de tenir com a mínim entre vuit i deu anys. En aquest cas el que s'ha de fer és col·locar un fil d'aram en una branca d'un arbre que tinga cinc centímetres de diàmetre i fer l'empelt.

Altres decideixen acudir a un viver i comprar un plançó i començar a educar-lo de la mateixa manera que a un arbre del camp. Un altre sistema és plantar llavors o brots..., però aquest procediment és excessivament lent i, per tant, poc recomanable. Encara queda un altre sistema, el més ràpid, bé que el més car, comprar-lo ja format.

La poda de les arrels ha de ser contínua i per a educar el creixement de les seues branques s'utilitza fonamentalment el fil d'aram. Les tècniques de modelat tenen com a finalitat donar al bonsai una forma sana, bella i si és possible amb un aspecte envellit; entre les més habituals hi ha el pinçat dels brots, la utilització de gats, falques, pesos, el defoliat periòdic per a reduir la grandària de les fulles, la producció de llenya morta i d'altres.

Com podem veure, les tècniques de reproducció d'un bonsai són les generals de l'horticultura, i la forma de mantenir una planta reduïda de manera indefinida es basa fonamentalment en la poda periòdica i el reg adequat. Els bonsais viuen en un espai molt li-

Ginebra de la Xina.
125 anys.

RAFA GIL

mitat; si se'ls abandona, les arrels, que mai no deixen de créixer, ompliran aquest espai en forma de massa compacta, i quan no puguen créixer més, l'arbre, que sols s'alimenta a través de les noves arrels, morirà. Per tant, la poda periòdica permet l'eliminació d'una gran part de les seues arrels, i es practica, no per a frenar el creixement de la planta, sinó per a permetre-ho a un ritme lent.

Aquestes plantes necessiten també un reg meticulós i freqüent que evite que s'assequen i un terreny ben drenat que impedisca que les arrels es podresquen. L'abonament ha de ser el suficient per a mantenir la planta sana i ha de tenir un baix contingut en nitrogen per a evitar-ne el creixement desmesurat.

A l'estat espanyol hi ha diferents associacions de gent que es dedica a l'art de cultivar bonsais. A la ciutat de València hi ha la seu de l'Associació Espanyola de Bonsais, amb més d'un miler d'associats. El president, Jesús Aguilar, comentava a EL TEMPS que els aficionats a l'art del bonsai provenen de totes les professions i condicions socials, amb edats que van dels divuit als vuitanta anys.

Durant la passada setmana es va celebrar a València la primera exposició estatal de bonsais, en la qual s'han pogut apreciar 2 bonsais del rei Joan Carles i tres de Felipe González. Entre les espècies mediterrànies que s'adapten a la tècnica del bonsai hi ha el taronger. □

Hàbitat verd: del neolític al segle XX

Un dels principals atractius de l'edició Iberflora 88 ha estat l'estand Hàbitat verd, organitzat enguany per la Diputació de Castelló.

Sobre una superfície de 500 metres quadrats, els alumnes de l'Escola Taller de Traiguera, dirigits pel catedràtic d'arquitectura Miquel García Lisón, han reproduït una mostra de l'arquitectura rural valenciana de pedra en sec, una tècnica ancestral per la qual s'han preocupat els més prestigiosos arquitectes europeus els darrers anys. Des del neolític, en tota la conca mediterrània, han estat freqüents tota una sèrie de construccions bastides sense cap tipus d'aglomerat, sense calç, ciment o aigua. Aquestes construccions són conegudes mundialment amb el nom d'arquitectures rurals de pedra en sec i els seus principals vestigis es poden trobar al Maestrat, preferentment als

termes de Cervera, Traiguera, Catí i Tírig, on aquesta tècnica encara existeix i fins i tot se'n troben mestres marginadors, artesans de la pedra encarregats de construir-les.

Gràcies a les investigacions encetades des de l'Escola Taller de Traiguera, García Lisón ha aconseguit reunir amb esforç quatre mestres marginadors, un nombre molt important si es calcula que en tot el món el nombre total d'artesans especialitzats en la pedra en sec no deu superar els 15. A zones d'Itàlia, com l'Alberobello, i de Txecoslovàquia aquesta tècnica tradicional ha deixat de practicar-se.

Curiosament, quan els artesans de Traiguera van entrar per primera vegada al recinte firal, es van trobar amb la fira del moble, de manera que les arquimeses Lluís XV van ser substituïdes per camions de pedra minuciosament triada al Maestrat, catorze camions de terra seleccionada perquè no alçara pols i més de 25.000 quilos de grava. Basant-se en maquetes de fang, els alumnes de García Lisón han aconseguit construir en tan sols quinze dies una reproducció dels elements més significatius d'una arquitectura que remet directament a les arrels més importants de la cultura que es va produir al llarg del barranc de la Valltorta, un dels millors refugis de pintures rupestres de la conca mediterrània. Així, a l'estand s'han pogut veure una carrerada amb un curiosíssim contador d'ovelles, una barraca de cucurull i altres elements típics d'aquesta arquitectura.

Junt amb el treball purament arquitectònic, els estudiosos del col·lectiu de Traiguera han recuperat més de 200 paraules de lèxic que tan sols es conservaven de manera oral en veus professionals, per raons d'ofici. Cada pedra, en funció de la seua forma, volum o situació en l'obra, rep un nom. Tot això ha quedat reflectit també a l'estand.

Per al futur queda el projecte de traure l'estand i conservar-lo seguint les darreres tendències museístiques, que han evolucionat des de conceptes ancorats en museus-magatzems fins al del museu en viu. Si a Suècia es poden contemplar algunes granges on la gent reproduïx les condicions de vida del segle XV —fins i tot hi ha una mostra de colònia vikinga—, l'objectiu al País Valencià és crear un nucli on es puga veure com els artesans treballen i realitzen unes obres que tenen el seu origen al neolític. □